

Relevant aspects of introducing theory and methodology for professional preparation into the content of future economists preparation are presented on the basis of in-depth analysis of philosophical, economic, pedagogical and psychological research. Deep understanding of modern economic problems, ability to be oriented in a stream new innovative technologies, scientific information, creatively to think, to seize a methodological, research and innovative culture are the important criteria of readiness of graduating students of economic institutes of higher to independent professional activity occupies an important place in the system of professional preparation.

Keywords: *professional preparation, business economist, student economist, academic activity, professional preparation theory, professional readiness, future economist.*

УДК 621.396.933(075)

Кміта Є. В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДИСПЕТЧЕРІВ УПРАВЛІННЯ ПОВІТРЯНИМ РУХОМ, ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ІНШОМОВНОЇ) КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У цій статті описуються теоретико-методологічні основи методичної системи підвищення кваліфікації диспетчерів управління повітряним рухом з погляду розвитку їх професійної (іншомовної) комунікативної компетентності. Розглянуті основні функції та елементи педагогічної концепції. Основна увага приділена розвитку професійної іншомовної комунікативної компетентності диспетчерів управління повітряним рухом. Сучасний етап розвитку професійної освіти в Україні характеризується відходом від стандартних елементів, принципів, методик педагогічного процесу, інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та практиці професійної підготовки, створенням нових методичних систем підготовки, особливо іншомовної, особливо у системі підготовки диспетчерів управління повітряним рухом до ведення радіообміну англійською мовою.

Ключові слова: *диспетчер, управління повітряним рухом, підвищення кваліфікації, функції, професійна іншомовна комунікативна компетентність, методична система, теоретико-методологічні основи, педагогічна концепція, практичний компонент, когнітивний компонент, загальні положення, ядро, феномен, принципи, методи.*

Сучасний етап розвитку професійної освіти в Україні характеризується відходом від стандартних елементів, принципів, методик педагогічного процесу, інтенсивним переосмисленням цінностей, пошуками нового в теорії та практиці професійної підготовки, створенням нових методичних систем підготовки, особливо іншомовної, особливо у системі підготовки диспетчерів управління повітряним рухом до ведення радіообміну англійською мовою.

Причиною цього є наявність ряду авіакатастроф та інцидентів у цивільної авіації через недостатню професійну іншомовну комунікативну

компетентність авіадиспетчерів та пілотів.

Опис теоретико-методологічних основ методичної системи розвитку професійної іншомовної комунікативної компетентності диспетчерів УПР – це спроба теоретичного обґрунтування особливостей функціонування вищезазначеної системи, пошуку невідповідностей з метою їх корегування.

Теоретичні засади і категоріальний апарат методичної системи складають суттєву основу процесу професійної іншомовної підготовки авіадиспетчерів, без знання якого є неможливим творчий процес. Це зумовлено тим, що теорії та практиці, як найвищим формам вираження наукових знань, властиві багато важливих функцій, основними з яких є пояснювальна, передбачувальна, синтезуюча, методологічна, практична [1].

Пояснювальна функція. Поясненням називають складний, тривалий навчальний процес, що знаменує найважливіше завдання наукового пізнання й відбувається задля всебічної характеристики певної сукупності явищ. Методи пояснення досягають за допомогою багатьох методів. Пояснення постає у формі висновку або системи логічних висновків (концепції) [1].

У методичній системі розвитку професійної іншомовної комунікативної компетентності диспетчерів УПР метод пояснення використовують в рамках комунікативного методу, коли вивчається ускладнений матеріал, для якого властиві складні логічні внутрішні зв'язки, з якими більшості слухачів важко розібратися в режимі самостійної роботи. Пояснення буває ефективним тоді, коли інструктор (викладач) ілюструє його різноманітними наочними посібниками або ж у ході поєднання його з відомими елементами синхронного моделювання. Це означає, що андрогог, пояснюючи певний навчальний матеріал, супроводжує його малюванням на дошці моделі, яка, наприклад, розкриває структуру об'єкта пізнання або передає динаміку розвитку певних подій, процесів та явищ. Упродовж пояснення інструктор (викладач) часто звертається до слухачів із запитаннями, намагаючись визначити, наскільки дохідливе його пояснення.

Передбачувальна функція. Сутність передбачувальної функції теорії полягає у тому, що вона дає змогу окреслити на основі наукових знань тенденції подальшого розвитку пояснювальних явищ, можливість передбачити майбутні події, виникнення нових, невідомих явищ, що має велике значення і для діяльності людей, і для наукового пізнання. Передбачувальна функція є продовженням і розвитком пояснювальної, вони тісно пов'язані між собою, оскільки кожне пояснення тією чи іншою мірою містить і передбачення, а передбачення неможливе без пояснення і вибудовується на його основі. Чим повніше реалізована пояснювальна функція, тим ширші її прогностичні можливості, а отже, досконаліша її передбачувальна функція. Рівень досконалості, глибина пояснювальної та передбачувальної функції визначають істинність іншомовної теорії та сформованих практичних навичок [1].

Синтезуюча функція. Синтезуюча функція теорії полягає й у розкритті останньою закономірних зв'язків між частинами й елементами системи професійної іншомовної підготовки, що дає змогу визначити принципово нові відношення й інтеграційні якості, які їй властиві як цілісній системі на противагу окремим частинам й елементам теорії та практики або простій їх сукупності. Крім того, систематизація знань забезпечує принципове їх спрощення, усуває розрізненість. Синтезуюча функція професійної іншомовної підготовки особливо яскраво виявляється, коли йдеться про сукупність або систему теорій та практик [1].

Методологічна функція. Ця функція спроможна не тільки синтезувати, організовувати, інтегрувати в єдину логічно струнку систему знання людей про професійну іноземну мову різіообміну, а й розвивати, удосконалювати їх, поповнювати їх професійний іншомовний арсенал новими відомостями, що досконаліше і глибше розкривають професійні фразеологічні та комунікаційні явища, їх найважливіші закономірності. Ці особливості реалізуються в методологічній функції. Між науковими теоріями, закономірностями професійної іншомовної підготовки і методами, в яких розкриваються ці закономірності, існує органічний взаємозв'язок, взаємопроникнення, взаємотрансформація у процесі пізнання: теорія за певних умов після відповідної зміни перетворюється на метод пізнання, а методи набувають якостей теорії, теоретичного значення [1].

Практична функція. Іншомовна підготовка, пов'язана з розвиток професійної іншомовної комунікативної компетентності авіадиспетчерів своїми функціями зорієнтована не тільки на свої внутрішні потреби, а й на важливу зовнішню функцію – практичну, оскільки створення іншомовної теорії не є самоціллю відповідної методичної системи.

Процес вивчення іноземної мови професійного спрямування відбувається у вигляді практичних занять (як вид аудиторної діяльності) та індивідуально-самостійної роботи (позааудиторної діяльності) слухачів. Практичне заняття – форма навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання слухачами відповідних завдань. Обидва види діяльності слухачів сформовано в модульну систему контролю набутих знань, власне форми навчання утворюють *процесуально-діяльнісний компонент* моделі іншомовної підготовки [1].

Теоретико-методологічну основу складають наукова парадигма і теоретична концептуалізація [1].

Найзагальніше парадигму можна тлумачити як концептуальну схему, яку протягом певного часу наукове співтовариство визнає як основу своєї практичної діяльності, якою може бути і схема методичної системи А. М. Пишкало [1].

Педагогічна ж концепція – складна, цілеспрямована, динамічна система фундаментальних знань про педагогічний феномен, що повно і

всебічно розкриває його сутність, зміст, особливості, а також технологію оперування з ним в умовах сучасної освіти.

Композиційно виклад педагогічної концепції як системи наукових знань і як форми подання результатів досліджень має містити такі розділи (за Є. В. Яковлевим, Н. О. Яковлевою):

- загальні положення;
- понятійно-категоріальний апарат;
- теоретико-методологічні основи;
- ядро;
- змістовно-сенсовне наповнення;
- педагогічні умови ефективного функціонування і розвитку досліджуваного феномена;
- верифікація [3].

Загальні положення охоплюють мету концепції, правову та методичну основи, місце в теорії педагогіки та системі міждисциплінарного знання, а також межі її застосовності, репрезентовані об'єктами, на які поширюється дія висунутих положень, царинами педагогічної дійсності, специфікою суб'єктів педагогічного процесу, умовами ефективного функціонування та розвитку досліджуваного явища. Цей розділ дає змогу визначити призначення концепції, обґрунтувати правомірність її основних положень, а також розкрити можливості реалізації педагогічної концепції та межі її ефективного використання [3].

Методична система розвитку професійної комунікативної компетентності диспетчерів УПР – це динамічна система. Крім того, ця система є відкритою для впровадження, з одного боку, нових педагогічних технологій, і з другого – вдосконалення традиційних систем професійної підготовки та додавання нетрадиційних.

Призначенням цієї системи є розвиток професійної іншомовної комунікативної компетентності диспетчерів УПР з урахуванням особливостей ведення радіозв'язку англійською мовою нестандартних ситуацій.

Правовою та методичною основою є:

- Документи ICAO та Євроконтролю, що регламентують ведення радіообміну англійською мовою;
- посібники з загальної англійської мови, авіаційної англійської мови та фразеології радіообміну;
- лабораторні та тренажерні іншомовні комунікативні вправи для диспетчерів УПР.

Місце в теорії педагогіки та системі міждисциплінарного знання:

Професійна підготовка диспетчерів УПР з погляду розвитку їх професійної комунікативної компетентності – це технологія навчання, яка відображає шлях освоєння конкретного професійного іншомовного навчального матеріалу в межах визначеного предмета, теми, питання в межах цієї технології (професійна комунікативна компетентність – її

розвиток). Вона близька до окремої методики. Її ще можна назвати дидактичною технологією. Вона також містить і своєрідну окрему предметну педагогічну технологію – це сукупність методів і способів для реалізації визначеного змісту професійної підготовки в межах одного предмета (методика викладання предмета).

Умови ефективного застосування:

- облік типології аспектних (наскрізних) проблем даної галузі знань;
- врахування ведучих принципів і методів даної галузі знань;
- включення до змісту навчання способів діяльності;
- можливості формування загально навчальних умінь;
- визначення критеріїв відбору комунікативних вправ та завданій;
- можливість реалізації основних видів естетичної діяльності;
- включення першочергового і обов'язкового навчального матеріалу;
- відображення в змісті сучасних технологій;
- забезпечення системності знань;
- врахування потреб професійної підготовки

Понятійно-категоріальний апарат складається з усіх робочих визначень, звернення до яких передбачається в рамках концепції, а також зв'язків між ними. Призначення цього розділу полягає в упорядкуванні термінології, що по-різному розуміється в науці, відповідно до провідної системотвірної концептуальної ідеї. Це надає результатам дослідження однозначності трактування, логічної стрункості і посилює доказовість висновків [3].

В рамках методичної системи цей апарат буде містити пояснення таких понять, як: цілі навчання; очікуванні результати навчання; технологія добору змісту навчання; зміст навчання; принципи, методи, форми та засоби навчання; змістовний компонент; мотиваційно-ціннісний компонент; практичний компонент; гностичний компонент; діяльнісний компонент; оцінково-результативний тощо.

Теоретико-методологічні основи складають вихідні методологічні процедури вивчення відповідної проблеми, до яких відносяться використовувані теоретико-методологічні підходи, теорії, методи, методики і технології, висунуті наукові припущення тощо. Цей розділ забезпечує високий рівень теоретизації й обґрунтованості висунутих положень. Його подання дає змогу визначити вихідні дослідницькі позиції і напрямки здійснюваного наукового пошуку [3].

Створення методичної системи розвитку професійної іншомовної комунікативної компетентності диспетчерів управління повітряним рухом обумовлено тим, що на сьогодні цілий ряд організацій висловлюють занепокоєння із приводу тієї ролі, яку відіграє мовний чинник (особливості функціонування професійної комунікативної компетентності) в авіаційних подіях і інцидентах. Інформація, отримана з бази дані Системи подання даних про авіаційні події/інциденти (ADREP) ICAO, Системи інформації про стані безпеки польотів (ASRS), Американського національного агентства

безпеки на транспорті й британської Системи обов'язкових повідомлень про авіаційні події (MORS) і Програми конфіденційної подачі повідомлень про людський чинник авіаційних подій (CHIRP) підтверджує, що мовний чинник відіграє істотну роль в авіаційних подіях і інцидентах.

Аналіз авіакатастроф і передумов до них показав, що основними їх причинами є:

а) неправильне використання стандартної фразеології; б) недостатній рівень володіння розмовною мовою; с) використання більш ніж однієї мови в одному повітряному просторі.

Усе це є наслідком проблеми недостатнього розвитку професійної комунікативної компетентності диспетчерів УПР.

До того ж, з погляду професійної підготовки авіадиспетчерів в аспекті розвитку професійної комунікативної компетентності виникають такі причини:

1) недостатній рівень професійної комунікативної компетентності для здійснення радіообміну на міжнародних повітряних трасах у стандартних і нестандартних ситуаціях та нездатність його компенсувати при допуску до роботи з 4 робочим рівнем володіння за шкалою ICAO:

2) відсутність всебічної розвиненості професійної комунікативної компетентності диспетчерів УПР в процесі їх підготовки;

3) недостатньо розроблена методологія розвитку професійної комунікативної компетентності у диспетчерів УПР, особливо з урахуванням досвіду держав-членів ICAO та Євроконтролю:

4) недостатньо розроблені методичні системи розвитку професійної комунікативної компетентності у диспетчерів управління повітряним рухом, особливо з урахуванням досвіду держав-членів ICAO та Євро контролю:

5) відсутність єдиної універсальної методичної системи розвитку професійної комунікативної компетентності авіадиспетчерів в Україні з урахуванням досвіду держав-членів ICAO та Євроконтролю.

Ядро концепції містить сукупність закономірностей і принципів функціонування та розвитку досліджуваних процесів, виявлених із залученням зафіксованих теоретико-методологічних підстав. Його подання дає змогу оцінити сучасний стан досліджуваної проблеми, простежити перспективи її становлення і розвитку, технологічно грамотно організувати роботу з об'єктом дослідження, що, в свою чергу, дає можливість отримати достовірні результати і розширити уявлення про об'єкт в теоретичному і практичному плані [3].

У основі методичної системи розвитку професійної комунікативної компетентності диспетчерів УПР закладене врахування зальних принципів навчання, таких як:

- принцип науковості;
- принцип систематичності й послідовності навчання;
- принцип доступності навчання;
- принцип зв'язку навчання з професійною діяльністю;

- принцип свідомості й активності слухачів у навчанні;
- принцип наочності в навчанні;
- принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок;
- принцип індивідуального підходу до слухачів;
- принцип емоційності навчання.

При цьому також враховуються відповідні закономірності іншомовного авіаційного радіотелефонного зв'язку.

Головним же принципом є принцип іншомовної комунікативності у процесі професійної підготовки.

При цьому ключовим елементом зв'язку елементів методичної системи розвитку професійної комунікативної компетентності диспетчерів УПР є розвиток професійних іншомовних комунікативних навичок та вмінь авіадиспетчерів, як простих, так і складних, а також готовності слухача до їх використання в тих або інших професійних ситуаціях незалежно від їх складності та тривалості.

Змістовно-сенсовне наповнення концепції являє собою проєкцію теоретичних положень на практичну діяльність педагога. Таку роль може відігравати побудована система функцій, виділені етапи діяльності, розроблена модель досліджуваного аспекту педагогічного процесу тощо. Цей розділ дає змогу подати авторську позицію щодо застосування теоретичних знань про об'єкт, виявити сферу практичного застосування та розкрити технологію його використання для розв'язання відповідних педагогічних задач [3].

При реалізації на практиці методичної системи розвитку професійної іншомовної комунікативної компетентності диспетчера управління повітряним рухом описується те, що слухач повинен знати, вміти, мати навички творчої діяльності та емоційне відношення.

Педагогічні умови ефективного функціонування і розвитку досліджуваного явища характеризують спеціальним чином підібрану систему заходів, що забезпечує більш продуктивне становлення і розвиток досліджуваного наукового феномена. Цей розділ дає змогу розкрити можливості вдосконалення педагогічної взаємодії з досліджуваним об'єктом у реальній практичній діяльності педагога.

В рамках методичної системи використовується вітчизняна система заходів:

- методи навчання:

комунікативний метод; “прямий” (direct) метод; аналіз конкретних ситуацій (case – study); інтенсивний метод; діловий (або діяльнісний) підхід; методика вивчення мови для спеціальних цілей (LSP).

- форми навчання (визначаються методами): лекції, уроки, демонстраційні покази (презентації), організовані групові обговорення (дискусії, брифінги, де брифінги), рольова гра, ситуаційні аналізи/проекти, підготовка з використанням комп'ютерів, лабораторні вправи, контрольована практика, групові заняття без керівників, відвідування

робочих місць, навчання індивідуалізованими темпами, самостійна підготовка, тренажерна підготовка, додаткові заняття з інструктором (викладачем), стажування на робочих місцях тощо.

Основні види комунікативної діяльності реалізуються за допомогою: монологічного спілкування; інтерв'ю (interviews); дискусій, дебатів (discussions, debates); спільного вирішення проблем (problem-solving activities) та рольових ігор й моделювання (role play and simulations).

Також використовується і система заходів Євроконтролю [4]:

Навчальні заходи: вивчення випадків/ситуацій; підготовка на комп'ютері з використанням веб-технологій; лекція; урок; розвиток навиків; тренажерна підготовка; брифінг; відвідування; самопідготовка.

Методи професійної підготовки:

- лекція;	- індивідуальна тренажерна підготовка;
- урок;	- командна тренажерна підготовка;
- вивчення ситуації;	- групова тренажерна підготовка;
- практичні вправи на комп'ютері;	- брифінг;
- вправа;	- де-брифінг;
- сприяння/методична допомога;	- структурований брифінг;
- робота в складі групи;	- структурований де-брифінг;
- випробування обладнання власноруч;	- віртуальний клас;
- інтерактивне навчання;	- рольові ігри;
- практика під керівництвом керівника;	- набуття навиків;
- відпрацювання часткових завдань;	- самопідготовка;
	- самоперевірка

Альтернативні методи навчання, що використовуються в підготовці диспетчерів УПР:

- електронне навчання;
- комбіноване навчання;
- навчання, основане на вирішенні проблем.

Засоби підготовки: відеоматеріали; мультимедійний комп'ютер; візуальні допоміжні засоби; текстова інформація; мультимедійна або звукова лабораторія; засіб для відпрацювання часткових завдань; реальне обладнання; тренажер;

- тренажер високого рівня.

У початковій підготовці диспетчерів УПР в НСЦ застосовуються такі засоби: самостійна підготовка; підготовка з обмеженим часом; підготовка в режимі реального часу.

Способи підготовки:

- індивідуальна підготовка;
- групова підготовка.

Верифікація концепції відображає основні положення практичного підтвердження результативності використання розробленої концепції. Цей розділ є заключним і слугує для виявлення тих теоретичних посилок, для

яких можуть бути знайдені докази в практиці використання об'єкта дослідження. Крім того, тут розкриваються особливості організації педагогічного експерименту з перевірки й оцінки концепції загалом (аж до вказівки адекватних статистичних методів, бажаних експериментальних планів, діагностичних методик, критеріально-рівневих шкал тощо) [3].

Контроль є невід'ємною складовою будь-якого навчального процесу. Успішна реалізація функцій контролю впливає на ефективність процесу англійської підготовки, тому розподіл по групах за рівнем підготовки та моніторинг успішності навчання здійснюється шляхом проведення вхідного, рубіжного та підсумкового тестування [2].

Висновок. Опис теоретико-методологічних основ методичної системи підвищення кваліфікації диспетчерів управління повітряним рухом з погляду розвитку їх професійної (іншомовної) комунікативної компетентності показав, що методична система потребує доробки з погляду таких педагогічних елементів, як парадигма та загальні положення, що є матеріалом для наступної статті.

Використана література:

1. *Методологія наукових досліджень.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bookss.co.ua/book_metodologiya-naukovih-doslidzhen_866/4_tema-3-teoretiko-metodologichni-osnovi-naukovih-doslidzhen
2. Програма відновлення та підтримання 4-го робочого рівня володіння англійською мовою, яка використовується для радіотелефонного зв'язку – НСЦ Украероруху – 21.04.2015 – 2.0
3. *Яковлев Е. В.* Педагогическая концепция: методологические аспекты построения / Е. В. Яковлев, Н. О. Яковлева. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2006. – 239 с.
4. EUROCONTROL Guidance for Developing ATCO Basic Training Plans – Edition 2.0, Edition date: 13/12/2010

References:

1. *Metodolohiia naukovykh doslidzhen.* [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://bookss.co.ua/book_metodologiya-naukovih-doslidzhen_866/4_tema-3-teoretiko-metodologichni-osnovi-naukovih-doslidzhen
2. Prohrama vidnovlennia ta pidtrymannia 4-ho robochoho rivnia volodinnia anhliiskoiu movoiu, yaka vykorystovuietsia dlia radiotelefonocho zviyazku – NSTs Ukraerorukhu – 21.04.2015 – 2.0
3. *Yakovlev Ye. V.* Pedagogicheskaya kontseptsiya: metodologicheskie aspekty postroeniya / Ye. V. Yakovlev, N. O. Yakovleva. – M. : Gumanitar. izd. tsentr VLADOS, 2006. – 239 s.
4. EUROCONTROL Guidance for Developing ATCO Basic Training Plans - Edition 2.0, Edition date: 13/12/2010

КМИТА Е. В. *Теоретико-методологические основы методической системы повышения квалификации диспетчеров управления воздушным движением, как составляющая развития их профессиональной (иноязычной) коммуникативной компетентности.*

В данной статье описываются теоретико-методологические основы методической системы повышения квалификации диспетчеров управления воздушным движением с точки зрения развития их профессиональной (иноязычной) коммуникативной компетентности. Рассмотрены основные функции и элементы педагогической концепции. Основное внимание уделено развитию профессиональной иноязычной коммуникативной компетентности диспетчеров управления воздушным движением. Современный этап развития профессионального образования в Украине характеризуется отходом от стандартных

элементов, принципов, методик педагогического процесса, интенсивным переосмыслением ценностей, поисками нового в теории и практике профессиональной подготовки, созданием новых методических систем подготовки, особенно иноязычной, особенно в системе подготовки диспетчеров управления воздушным движением к ведению радиообмена на английском языке.

Ключевые слова: диспетчер, управление воздушным движением, повышение квалификации, функции, профессиональная иноязычная коммуникативная компетентность, методическая система, теоретико-методологические основы, педагогическая концепция, практический компонент, когнитивный компонент, общие положения, ядро, феномен, принципы, методы.

КМІТА Е. V. The theoretical and methodical basics of methodical system of ATCO development training in the sphere of their professional communicative competence development.

The theoretical and methodical basics of methodical system of ATCO development training in the sphere of their professional communicative competence development in is described in this article. The main functions and pedagogical concepts elements are defined. The main attention was paid to the development of professional foreign language competence. The modern stage of development of trade education in Ukraine is characterized by walking away from standard elements, principles, methodologies of pedagogical process, intensive переосмысленням of values, searches new in a theory and practice of professional preparation, by creation of the new methodical systems of preparation, especially foreign, especially in the system of preparation of controllers of air traffic control to the conduct of радіообміну by English.

Keywords: air traffic controller, air traffic control, development training, functions, professional foreign language communicative competence, methodical system, theoretical and methodical basics, pedagogical concept, practical component, cognitive component, general provisions, core, phenomenon, principles, methods.

УДК 37.091:81:378(410)

Коваленко О. М.

МЕТОДИКА РОЗРОБЛЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ І ПРОГРАМ З ІНОЗЕМНИХ МОВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті розглянуто методику створення навчальних планів і програм з іноземних мов в британських університетах. Зокрема визначено основні засади розробки сучасних навчальних планів і програм з іноземних мов у вищих навчальних закладах Великої Британії, охарактеризовані принципи та підходи до укладання навчальних планів і програм з іноземних мов як професійно спрямованої дисципліни. Зокрема встановлено, що процес відбору змісту навчальних планів і програм з іноземної мови складається з таких послідовних етапів: консультації, відбір і організація навчального матеріалу, добір навчальних завдань і вправ, контроль ефективності.

У статті визначено, що ефективність етапів розроблення навчальних планів і програм з іноземної мови як професійно спрямованої дисципліни зумовлена такими чинниками, як аналіз відомостей, які надходять від студентів до початку навчального процесу, а також протягом навчання; оцінювання результативності навчання іноземної мови після його завершення та застосування отриманих даних під час наступної стадії планування; використання